

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту і маркетингу

**Курсова робота
з «Економіки підприємства»**

**на тему: «ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМТВА»
(на прикладі АТ «Укрзалізниця»)**

Студентки ІІ курсу групи Ма 02-21
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми
Маркетинг і реклама
за спеціальністю 075 Маркетинг
Лопушанської А.А.

Члени комісії:

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник Усенко Ю.В.
Старший викладач кафедри менеджменту і
маркетингу

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС _____

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ	5
1.1. Сутність та класифікація інвестицій.....	5
1.2. Роль інвестицій у діяльності підприємств України.....	9
1.3. Інвестиційні ресурси підприємства.....	11
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»	14
2.1. Оцінка обсягів та структура джерел фінансового забезпечення інвестиційних проектів АТ «Укрзалізниця».....	14
2.2. Ефективність інвестиційної діяльності АТ «Укрзалізниця».....	21
2.3. Аналіз управління розвитком підприємства на основі вдосконалення інвестиційної діяльності	25
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКУ	30
3.1. Проблеми інвестиційної діяльності підприємств України.....	30
3.2. Рекомендації щодо перспектив удосконалення інвестиційної діяльності підприємств України.....	32
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	38

ВСТУП

Актуальність роботи. Починаючи з початку 20-го століття, термін «інвестиції» почали використовувати в вітчизняній економічній літературі. З огляду на адміністративну систему управління економікою, капітальні вкладення були одним з основних понять інвестиційної діяльності. Витратний та ресурсний підходи стали основою для аналізу сутності капітальних вкладень, причому вони характеризували капітальні вкладення лише з однієї сторони: з точки зору витрат на відтворення основних фондів або ресурсів, що витрачаються з метою.

Враховуючи західну економічну літературу, інвестиції зазвичай розглядаються як будь-які вкладення капіталу з метою збільшення його вартості протягом певного періоду часу. Аналіз інвестицій здійснюється на основі ресурсів, вкладень та прибутковості вкладених коштів у майбутньому. Крім того, до складу об'єктів інвестування включаються будь-які вкладення, які приносять дохід (ефект). Ринковий підхід до розуміння інвестицій є визначальним у цьому контексті.

Інвестиції визначаються як грошові кошти, цінні папери та інші майнові права, які мають певну грошову оцінку і вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності з метою отримання прибутку та/або досягнення іншого корисного ефекту з правової перспективи.

Велика кількість провідних економістів пов'язує майбутнє нашої країни з привабленням великої кількості іноземних інвесторів (інвестицій) в українську економіку, які мають довгострокові цілі.

Приплив зарубіжних капіталовкладень є важливим для досягнення середньострокових та довгострокових цілей, таких як вихід з кризового стану і початковий підйом економіки. У цьому випадку, українські громадські інтереси можуть не співпадати з інтересами іноземних інвесторів. Тому важливо залучити фінансові ресурси таким чином, щоб їх власників не позбавити власних

мотивацій, а одночасно спрямовувати дії останніх на досягнення загальних громадських цілей.

Інвестиції, як зовнішні, так і внутрішні, є складним механізмом, здатним значно збільшити економічний потенціал держави. Успіх, досягнутий в цій сфері, має величезне значення для загального розвитку України.

Мета роботи полягає у систематизації теоретичних основ, розгляді сутності інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання на прикладі конкретного підприємства, розробці заходів для підвищення ефективності інвестиційної діяльності. Крім того, проводиться дослідження одного з напрямків розвитку акціонерного товариства «Українська залізниця» – маршрутизації перевезень, як фактору сприяння підвищенню її інвестиційної привабливості та залученню додаткових коштів.

Завданнями курсової роботи є:

- ознайомитись з сутністю та класифікацією інвестицій;
- визначити роль інвестицій у діяльності підприємств України;
- оцінити ефективність інвестиційної діяльності АТ «Укрзалізниця»;
- виявити проблеми та перспективи інвестиційної діяльності підприємств України.

Об'єктом дослідження є АТ «Укрзалізниця».

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність АТ «Укрзалізниця».

Методи дослідження були вибрані відповідно до поставленої мети і завдань роботи з урахуванням об'єкта та предмету дослідження. Під час написання курсової роботи використовувалися загальнонаукові, філософські та спеціальні методи пізнання, зокрема діалектичний, історично-правовий, системно-структурний, формально-юридичний та логіко-юридичний методи.

Структура роботи: вступ, три розділи з підрозділами, висновки та список використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКУ

1.1. Сутність та класифікація інвестицій

Підприємство використовує фінансові ресурси для покриття поточних витрат і здійснення інвестицій. Термін "інвестиції" почав широко використовуватися в економічній науці та практиці в Україні в 80-х роках ХХ століття. Інвестиції представляють собою довгострокові витрати матеріальних ресурсів з метою збільшення активів та прибутку. Юридичні та фізичні особи здійснюють інвестиції. Згідно зі статтею 1 Закону «Про інвестиційну діяльність», інвестиції визначаються як «всі види матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [32]. Об'єктом інвестицій можна в першому наближенні назвати відносини відтворення.

Відтворення – це процес виробництва, що включає фази розподілу, виробництва, споживання та обміну. Інвестиції є лише частиною відтворення.

Розширене відтворення включає 5 елементів в умовах науково-технічної революції:

- відтворення матеріальних благ;
- відтворення суспільного капіталу у формах прояву виробничій, грошовій та товарній;
- відтворення робочої сили;
- відтворення прикладної та фундаментальної науки;
- відтворення загальної сукупності виробничих відносин.

В цілому неодмінною умовою перебігу процесу відтворення є відтворення науки, робочої сили та капіталу, а вже наука, робоча сила та капітал виступають як чинники економічного зростання [2].

Інвестиції є необхідним елементом відносин відтворення, оскільки вони сприяють розвитку і відновленню факторів економічного зростання, таких як

робоча сила, суспільний капітал та наука. Варіанти інвестицій включають розширення, будівництво, реконструкцію, придбання, модернізацію, витрати на наукові розробки, збільшення запасів, відрахування до фондів, депозити, витрати на освіту, купівлю цінних паперів та надання кредиту. Основні цілі інвестування для юридичних та фізичних осіб включають приріст вартості майна, отримання доходу і набуття навичок. [11]

Однією з цілей інвестицій є забезпечення загальних умов роботи економіки та формування соціальних ефектів, які не обов'язково пов'язані з прибутком. Соціальні ефекти охоплюють будівництво житла, дорожнє будівництво, розвиток охорони здоров'я та освітні системи. Інвестиції дозволяють підприємствам активно розвиватися, накопичувати ресурси для розширення власної діяльності, диверсифікуватися в нових галузях та купувати нові підприємства. Розширення власної діяльності свідчить про міцні позиції підприємства на ринку та попит на його продукцію.

Інвестиційна діяльність має наступні особливості:

- Це основна форма реалізації економічної стратегії підприємства, спрямована на забезпечення зростання та вдосконалення його поточної діяльності.
- Обсяги інвестиційної діяльності в основному визначають темпи економічного зростання організації.
- Інвестиційна діяльність підпорядкована основним цілям та завданням поточної діяльності організації. [3]

Основу інвестиційної діяльності організації становить реальне інвестування. Це визначає велике значення ефективного управління саме цим напрямом інвестування.

Реальне інвестування перебуває у тісному взаємозв'язку з поточною діяльністю організації. Завдання збільшення обсягу виробництва та продажів продукції, розширення та оновлення асортименту продукції, підвищення її якості та зниження поточних витрат вирішуються, як правило, в результаті реального інвестування. У свою чергу, ефективна поточна діяльність організації забезпечує

інвестиційну діяльність стабільними власними джерелами фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань та чистого прибутку.

У той же час, інвестиційна діяльність має специфічні ризики. Реальні інвестиції піддаються вищому ризику морального старіння, що супроводжує всі стадії реалізації інвестиційних проектів. Стрімкий науково-технічний прогрес спричинив тенденцію збільшення цього ризику в процесі реального інвестування. Отже, інвестиції менш ліквідні, ніж фінансові, і мають вузькоцільову спрямованість. Тому компенсувати в фінансовому відношенні неправильні управлінські рішення, пов'язані з реалізацією реальних інвестицій, дуже складно. Реальні інвестиції здійснюються організаціями у різноманітних формах, серед яких:

1. Нове будівництво – інвестиційна операція, спрямована на будівництво нового об'єкта з технологічним циклом. Організації будують нові об'єкти для збільшення обсягів діяльності в майбутньому та їх диверсифікації.
2. Придбання цілісних майнових комплексів – інвестиційна операція великих організацій, що забезпечує диверсифікацію їхньої діяльності та ефект синергії через використання спільних ресурсів та можливостей зниження витрат.
3. Реконструкція – інвестиційна діяльність, що передбачає істотне перетворення виробничого потенціалу з використанням сучасних науково-технічних досягнень.
4. Технічне переозброєння – оновлення основних виробничих фондів та технологічного обладнання для забезпечення сучасних технологічних процесів.
5. Інвестування приросту оборотних активів – розширення використання оборотних активів для пропорційного розвитку основних активів шляхом інвестиційної діяльності. [4]

Розширення виробничого потенціалу організації через інвестиційну діяльність вимагає збільшення оборотного капіталу. Вибір форми реального

інвестування залежить від стратегічних цілей, технологічних можливостей та ресурсів.

Процес прийняття інвестиційних рішень передбачає такі етапи:

- Аналіз стану реального інвестування у попередньому періоді.
- Визначення загального обсягу реального інвестування в попередньому періоді.
- Визначення форм реального інвестування.
- Оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів.
- Формування портфеля реальних інвестицій.
- Забезпечення реалізації окремих інвестиційних проектів та інвестиційних програм. [2]

Прийняття рішень про капіталовкладення є складним і багатограним процесом, який залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів. Для оцінки ефективності інвестицій використовуються показники, такі як ефективність, термін окупності, чиста наведена вартість та грошові потоки.

Основним напрямком підвищення ефективності інвестицій є комплексне використання їх для досягнення оптимальних співвідношень між основними та оборотними засобами, активною та пасивною частиною, силовими та робочими машинами тощо. [4]

Важливою умовою підвищення ефективності інвестиційної діяльності є скорочення термінів незавершеного будівництва, зниження вартості об'єктів, що вводяться, а також правильна їх експлуатація (повне використання проектних потужностей, запобігання простоям техніки та обладнання тощо).

Основна функція інвестиційних менеджерів – моделювання грошових потоків у проектах, визначення їх ефективності та ранжування. Для цього потрібне розуміння особливостей руху грошових потоків та володіння спеціальними методами аналізу і планування.

1.2 Роль інвестицій у діяльності підприємств України

Інвестиції відіграють значну роль у формуванні та розвитку економіки. Ефективна інвестиційна діяльність є необхідною для стабільного становища підприємства та його прибутковості. Крім того, ефективність полягає у ефективному використанні ресурсів та їх маневруванні, що подальше забезпечить безперервність процесу виробництва та реалізацію продукції. При цьому держава також відіграє роль у розвитку підприємств: вона повинна сприяти розвитку інвестицій шляхом зменшення монополії та олігополії, оскільки на ринку повинна бути конкуренція.

Окрім цього, держава повинна спрямовувати зусилля на зменшення впливу корупції. Яскравим прикладом може бути будівництво: якщо забудовник бажає розпочати інвестиційне будівництво для отримання подальшого прибутку, йому необхідно звернутися до державного регулюючого органу, такого як Державна Інспекція Архітектури та Містобудування (ДІАМ) (колишній ДАБІ), та повідомити про початок будівництва об'єкта. Ця процедура породжує простір для виникнення корупційних ризиків. Підприємець (інвестор) може незаконно домовитись з державним службовцем про хабар для прискорення процесу отримання дозвільних документів. У зв'язку з проблематикою безпечного інвестування в український ринок, наша держава недотримує колосальні кошти у бюджет, а інвестиції стають більш ризиковими, що породжує неякісний інвестиційний клімат на українському просторі та зменшує кількість передових й багато-бюджетних проектів від найбільших світових гравців ринку [5].

Подолання економічної кризи та подальший економічний розвиток можливі лише за умови розвитку інвестиційної активності підприємств. Підвищений рівень прибутковості завдяки інвестиціям підприємств буде впливати на оздоровлення економіки України.

Інвестиційна стратегія – це формування системи довготермінових завдань інвестиційної діяльності підприємства і вибір найефективніших шляхів її досягнення [27].

Розробка інвестиційної стратегії передбачає наступні заходи:

- постановка цілей інвестиційної діяльності;
- визначення пріоритетних напрямків і форм;
- оптимізація структури сформованих інвестиційних ресурсів та їхнього розподілу;
- вироблення інвестиційної політики по найбільш важливих аспектах інвестиційної діяльності;
- підтримка взаємовідносин із зовнішнім інвестиційним середовищем [15].

Ці кроки допомагають підприємствам визначити свої цілі, стратегічні пріоритети, оптимально розподілити ресурси і розробити політику, що сприятиме успішній інвестиційній діяльності.

Інвестиційна стратегія є надзвичайно важливою для підприємства. Ця стратегія розробляється з урахуванням місії, яку ставить перед собою підприємство.

Серед джерел інвестування виділяють наступні:

- бюджетне фінансування;
- власні накопичення підприємства;
- приватні інвестиції;
- банківські кредити;
- іноземні інвестиції [27].

Ці джерела надають підприємствам можливість залучити необхідні ресурси для реалізації своїх інвестиційних цілей.

На даний момент, багато підприємств знаходяться в складних умовах економічної нестабільності. У таких умовах відбуваються зміни в банківському кредитуванні, зменшується пропозиція іноземних інвестицій, припиняється бюджетне фінансування, а також стає складнішим залучення приватних інвестицій. У такій ситуації пошук інвестиційних ресурсів має важливе значення для розробки інвестиційної стратегії, а також важливо ефективно використовувати знайдені ресурси.

Підприємствам слід активно досліджувати можливості для отримання фінансування, таких як альтернативні джерела кредитування, гранти,

партнерства з іншими підприємствами тощо. Крім того, важливо зосередитися на підвищенні ефективності використання наявних ресурсів, оптимізації процесів і зниженні витрат. Це допоможе підприємству максимізувати результативність своєї інвестиційної діяльності навіть в умовах обмеженості ресурсів.

1.3 Інвестиційні ресурси підприємства

Досвід господарювання у ринкових умовах показує, що сам ринковий механізм не зорієнтований на державні інтереси. Державне регулювання інвестиційної політики допомагає ефективно використовувати інвестиційні ресурси. В нормальних економічних умовах підприємства самостійно формують свою інвестиційну політику для забезпечення економічного зростання.

Категорія «інвестиційні ресурси підприємств» реалізується у фінансово-господарській діяльності. Підприємства використовують як власні, так і залучені інвестиційні ресурси, оскільки вкладення коштів є необхідним на кожному етапі їх функціонування. Інвестиційний портфель формується підприємствами з використанням власних фінансових ресурсів, таких як прибуток, резерви, акціонерний капітал, а також залучених ресурсів, таких як банківські кредити, іноземні інвестиції, державне фінансування або приватні інвестиції. Залучення інвестиційних ресурсів допомагає підприємствам здійснювати розширення, модернізацію, впровадження нових технологій та розвиток нових продуктів, що сприяє стабільному фінансовому стану, конкурентоспроможності та росту на ринку.

Загальна класифікація основних форм інвестиційних ресурсів підприємства представлена на Рис. 1.1.

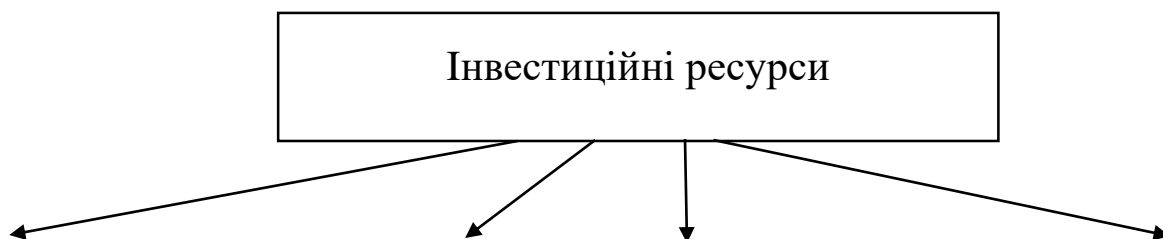

Рис.1.1 Форми інвестиційних ресурсів

Джерело: з використанням даних [23]

Фінансові ресурси, зокрема грошові кошти, відіграють ключову роль у інвестиційній політиці підприємства. Головною метою формування інвестиційних ресурсів є задоволення потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізація їх структури для досягнення ефективних результатів інвестиційної діяльності. Існує класифікація джерел інвестиційних ресурсів на внутрішні (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові відшкодування, інвестиції власників підприємства) та зовнішні (бюджетні інвестиції, кошти кредитних установ, страхових компаній, пенсійних фондів, інституційних інвесторів, продаж цінних паперів тощо). Внутрішні ресурси формуються безпосередньо на підприємстві, тоді як зовнішні ресурси формуються ззовні [10, с. 5]. Формування структури фінансування залежить від різних факторів (Таб. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства

Джерела формування інвестиційних ресурсів

Власні	<ul style="list-style-type: none"> - частина чистого прибутку; - амортизаційні відрахування; - страхова сума відшкодування збитків; - реінвестована шляхом продажу частина основних фондів; - іммобілізована в інвестиції частина надлишків оборотних активів; - довготривалі фінансові вкладення, строк погашення яких закінчується в поточному році;
Боргові (позикові)	<ul style="list-style-type: none"> - інвестиційні кредити банків; - емісія облігацій компанії; - цільовий державний кредит; - податковий інвестиційний кредит; - інвестиційний лізинг;
Залучені	<ul style="list-style-type: none"> - емісія акцій компанії; - внески сторонніх вітчизняних та зарубіжних інвесторів в статутний фонд; - безкоштовно надані державними органами та комерційними структурами кошти на цільове інвестування.

Джерело: [10]

В економічній практиці існує багато класифікацій джерел формування інвестиційних ресурсів, і більшість з них співпадає з класифікацією, яка подана в українському законодавстві. Так, згідно зі ст. 10 Закону України «Про інвестиційну діяльність», джерела інвестиційних ресурсів поділяються на [25]:

- власні фінансові ресурси (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків щодо аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження та заощадження громадян, юридичних осіб та інше);
- позикові фінансові кошти інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- залучені фінансові кошти інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, паїв та інші внески громадян та юридичних осіб);
- бюджетні інвестиційні асигнування (безкоштовно надане бюджетними органами цільове фінансування);
- безоплатні та благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств, громадян.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»

2.1 Оцінка обсягів та структура джерел фінансового забезпечення інвестиційних проектів АТ «Укрзалізниця»

Для успішного розгляду багатомільйонних проектів компаній важливо мати фінансову підтримку інвестиційних проектів. Аналіз даних про це може вплинути на рішення щодо інвестування. Дану інформацію можна знайти в щорічній звітності або в консолідованому фінансовому плані кожного року. До аналізу будуть залучені дані на початок 2022 року.

Відповідно до V розділу консолідованого фінансового плану АТ «Укрзалізниця» [31], дана компанія має довгострокові, короткострокові та інші фінансові зобов'язання. Загальна сума заборгованості на початок 2022 року становить 41 829 276 тис. грн.

До довгострокових відносяться:

- LPN 2024;
- LPN 2026;
- ЄБРР;
- Європейський інвестиційний банк;
- ПАТ «Промінвестбанк»;
- ПАТ «ВБР»;
- Відновлювальні кредитні лінії українських банків;
- Інші залучення.

У липні 2019 року АТ «Укрзалізниця» здійснило запозичення у європейському ринку капіталу шляхом випуску облігацій для участі у позиці. Згідно з консолідованим фінансовим планом на 2022 рік, загальна сума заборгованості, включаючи нараховані відсотки, за єврооблігації 2024 (LPN 2024), становить 17 713 792 тис. грн., а єврооблігації 2026 (LPN 2026) – 8 888 899 тис. грн. На поточний рік не передбачено плану залучення коштів.

Стосовно Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), АТ «Укрзалізниця» має загальну заборгованість у розмірі 112 574 тис. грн. На поточний рік компанія планує залучити 2 709 388 тис. грн. Дані кошти будуть спрямовані на екстрену підтримку ліквідності.

Отже, АТ «Укрзалізниця» має значну частку інвестиційних ресурсів з міжнародного ринку капіталу, які спрямовані на привабливість міжнародних інвесторів щодо придбання цінних паперів даного АТ. Крім того, не будемо забувати про ЄБРР, який інвестував кошти на підтримку ліквідності. Одним з внесків було виконано в 2020 році з метою пом'якшення впливу відомої нам пандемії. Крім цього, позика ДП «Фінансування інфраструктурних проєктів» була виділена завдяки проєкту «Велике будівництво». Кошти будуть спрямовані як на будівництво і модернізацію інфраструктури (реконструкцію залізничних колій), так і на оновлення рухомого складу.

Проблема залучення та реалізації зовнішніх інвестицій не втрачає актуальності протягом тривалого часу. Особливо актуальною вона стала з моменту запровадження реформування Укрзалізниці. Шляхи вирішення даної проблеми відображено в значній кількості наукових праць, серед яких, зокрема, заслуговує на увагу праця «Можливі джерела фінансування капітальних інвестицій у залізничний транспорт України» [1].

Саме тому в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів особливої актуальності набуває проблема пошуку джерел їхнього формування.

Основними джерелами фінансування інвестицій на залізничному транспорті є:

- власні кошти залізниць і структурних підрозділів (прибуток, амортизаційні відрахування, накопичені грошові кошти);
- кошти державного і місцевих бюджетів, які можуть надаватися на зворотній і незворотній основі, а також у вигляді податкового кредиту, дотацій, субсидій або компенсації частки банківського відсотка за наданими кредитами;
- кошти позабюджетних фондів;

- кредити банків та інших фінансових установ;
- облігаційні позики;
- кошти іноземних інвесторів;
- лізинг

Починаючи з часу здобуття незалежності, в Україні запроваджувалася ціла низка економічних реформ, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату на підприємствах залізниці. Проте, як можна зробити висновок з ситуації в галузі на сьогодні, суттєвої практичної користі від таких реформ не отримано. Зокрема, на сьогодні знос основних фондів перевищує 80%, в тому числі вантажних вагонів – 86%, що є відчутним недоліком, зважаючи на те, що дохід від перевезень вантажів формує 90% доходів Укрзалізниці, а частка у перевезенні вантажів від загального річного обсягу за всіма видами транспорту складає 24%.

Автор, у праці [1], визначає наступні недоліки в управлінні капітальними інвестиціями у сфері залізничного транспорту:

1. Неєфективна амортизаційна політика. За рахунок штучного заниження термінів амортизації основних засобів відбувається невмотивоване продовження терміну їх експлуатації, тобто гальмування процесу оновлення основних фондів.
2. Слабка інноваційна діяльність, зокрема у таких галузях економіки, як машинобудування, виготовлення нових матеріалів, інформаційні технології, що не дає змоги забезпечити залізничну галузь новітніми технологіями без відчутного підвищення витрат.
3. Недостатній контроль за використанням коштів, спрямованих на капітальні інвестиції, відсутність централізованої, комплексної та прозорої звітності про надходження й використання інвестиційних ресурсів. Так, значна частина коштів йде не на фінансування конкретних інвестиційних проектів, а на ремонт або оновлення без оформлення відповідного бізнес-плану та інше.

На рівні АТ «Укрзалізниця» питаннями залучення інвестицій займається Департамент інвестиційної політики.

Аналіз динаміки фінансових показників діяльності ПАТ «Українська залізниця» за період 2016-2021 рр. підтверджує той факт, що власні фінансові можливості залізничної компанії досить обмежені (Табл. 2.1, Рис.2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка фінансових показників діяльності ПАТ «Українська залізниця» за період 2016-2021 рр., млн.грн.

	Роки					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Дохід від реалізації продукції, млн. грн.	52725,8	51049,8	49455,6	60125,6	66570,2	73938,2
Операційні витрати, млн. грн.	47470,2	46087,5	46240,5	54337,6	64728,2	68603,6
Операційний прибуток, млн. грн.	5254,6	4962,3	3215,1	5788,0	1842,0	5334,6
Прибуток / збиток за звітний період, млн. грн.	833,8	557,6	(15443,8)	(16781,9)	(7322,0)	114,5
Чистий прибуток / збиток від курсових різниць, млн. грн.	(30,2)	128,0	(14243,4)	(13905,2)	(4505,5)	(1139,6)

Джерело: [21]

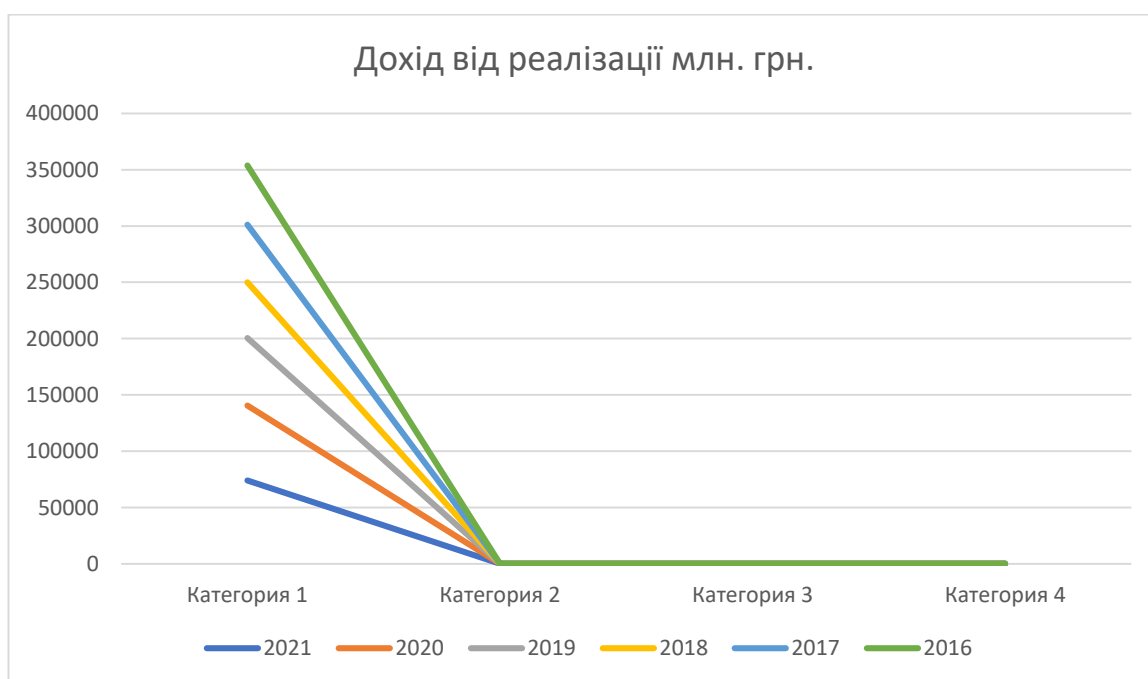

Рис.2.1 Дохід від реалізації продукції, млн.грн.

Джерело: з використанням [17, 21]

Згідно з консолідованою фінансовою звітністю за 2021 р., складеною за міжнародними стандартами, фінансовим результатом діяльності залізничної компанії є прибуток в розмірі 114,5 млн. грн., порівняно з 2018-2020 рр., які характеризувалися негативною тенденцією – збитком у розмірі 15443,8 млн. грн., 16781,9 млн. грн. та 7322,041 млн. грн. відповідно. Основною причиною такого стану виділяють вплив курсових різниць, що спровокував збиток у розмірі 14243,4 млн. грн., 13905,1 млн. грн. та 4505,5 млн. грн. відповідно [17, 21]. Незважаючи на вищезазначене, у 2018 р. компанією заплановано покращення фінансового результату діяльності і отримання чистого прибутку в розмірі 709,879 млн. грн. [24]. Доцільно підкреслити, що основним джерелом інвестиційного забезпечення розвитку залізничного транспорту залишаються власні кошти, питома вага яких у загальному обсязі фінансування 2021 р. склала 94,8% (Табл. 2) [17, 21].

Таблиця 2.2

Динаміка інвестиційного забезпечення ПАТ «Укрзалізниця» за період 2014-2021 рр., млн.грн.

	Роки							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Обсяг капітальних інвестицій, млн. грн., у тому числі:	10239,9	14200,9	13973,8	5329,1	3508,2	4,5	6885,8	10904,08
Кошти державного бюджету, млн. грн.	785,4	886,1	336,8	-	-	-	-	-
У % до загального підсумку	7,67	6,24	2,41	-	-	-	-	-
Власні кошти, млн. грн.	6044,7	7442,7	5660,8	2648,5	1743,9	4,2	6209,0	10337,23
У % до загального підсумку	59,03	52,41	40,51	49,7	49,71	93,05	90,2	94,8
Залучені кошти, млн. грн.	3409,9	5872,1	7976,2	2680,5	1764,3	0,3	676,8	566,85
У % до загального підсумку	33,3	41,35	57,08	50,3	50,29	6,95	9,8	5,2

Джерело: [17, 21]

Рис.2.2 Обсяг капітальних інвестицій, млн.грн.

Джерело: з використанням [17, 21]

Відповідно до консолідованого фінансового плану ПАТ «Укрзалізниця» на 2022 р., передбачено освоєння капітальних інвестицій у розмірі 26,947.8 млн. грн., зокрема власних коштів – 20,736.8 млн. грн., залучених ресурсів – 6,122.0 млн. грн., у тому числі коштів інвесторів – 89.0 млн. грн. Проте, зазначений розмір інвестиційних коштів складає лише 46.5% потреби у капітальних інвестиціях розвитку залізничного транспорту [24]. У відсотковому співвідношенні рівень капітальних інвестицій від суми активів ПАТ «Українська залізниця» складає 2.4%, що в 3-6 разів нижче, ніж у залізничних компаній інших країн світу.

Відсутність достатніх інвестицій для модернізації рухомого складу та залізничної інфраструктури призвела до серйозного зношення та технічного застаріння цих систем, що обмежує можливості задоволення транспортних потреб суспільства. Наприклад, близько 90% рухомого складу, зокрема: тепловозів – 95.1%, електровозів – 90.7%, пасажирських вагонів – 85.9%, вантажних вагонів – 88.2%, досягли високого рівня зносу. Більшість цих поїздів споруджено згідно з технічними стандартами 60-70-х років минулого століття, і

вони вимагають значних витрат на обслуговування та ремонт, не є економічно ефективними порівняно з сучасними моделями [19].

Заплановані капітальні інвестиції у рухомий склад на 2022 рік становлять 18,4 млрд грн. Це включає оновлення тягового рухомого складу, зокрема модернізацію та модифікацію вантажних і пасажирських електровозів та тепловозів, придбання нових локомотивів General Electric, а також закупівлю і виготовлення вантажних і пасажирських вагонів. Крім того, плануються інфраструктурні проекти, включаючи електрифікацію деяких напрямків, збільшення пропускної спроможності ділянок і реконструкцію колій. Загальна вартість запланованих проектів становить близько 10 млрд грн, а освоєння коштів у 2022 році становитиме 2,5 млрд грн [28].

За офіційними даними обсяги капітальних інвестицій Укрзалізниці в першому кварталі 2022 року склали 3,869 млрд грн. Найбільша частина коштів, а саме 2,43 млрд грн або майже 63%, була спрямована на придбання основних засобів. 524 млн грн (13,5%) витрачено на капітальне будівництво, 497 млн грн (12,9%) – на модернізацію основних засобів, а 314 млн грн (8,1%) – на капітальний ремонт. [1]

Управління АТ «Укрзаліниця» визнає розробку довгострокової інвестиційної програми нагальним завданням [16]. Зазначається, що активи залізниці наразі перебувають у незадовільному стані. З обмеженими ресурсами, зовнішніми очікуваннями та потребою у збільшенні обсягів перевезень, особливо вантажних, інвестиційна програма повинна включати пріоритетні напрямки інвестування. Однак, основною перешкодою для майбутнього впровадження інвестиційних програм є втрата довіри до АТ «Укрзаліниця» як надійного інвестиційного та кредитного партнера. Виникло питання щодо виконання компанією своїх минулих зобов'язань щодо виплати боргових зобов'язань за інвестиційними програмами на момент написання Дорожньої карти.

Піднімаються питання масштабних розкрадань на АТ «Укрзаліниця» в розмірі мільярда доларів щорічно, а також впливу великих промислових

холдингів на рішення керівництва компанії. Згідно з Річардом Дейтсом, Президентом VR Capital Group Ltd [38], у 2020 році спостерігався значний відтік іноземних інвестицій, загальний обсяг яких, за даними Національного банку України, становив 868 млн. доларів. Основною причиною цього, за автором, є постійна непередбачуваність державної політики та судової системи країни.

2.2 Ефективність інвестиційної діяльності АТ «Укрзалізниця»

Акціонерне товариство «Укрзалізниця» було засноване у жовтні 2015 року і займається перевезенням пасажирів та вантажів [33]. Його послугами користується як звичайні люди, так і держава загалом. Це приносить значний прибуток як державі, так і самому акціонерному товариству.

Фінансове забезпечення підприємств залізничного транспорту має кілька специфічних особливостей, таких як:

1. Необхідність врахування економічних та соціальних прибутку та наслідків.
2. Великі обсяги капіталовкладень.
3. Значний термін окупності капіталовкладень.
4. Вплив на виробничі та фінансові показники.

Доцільно проводити аналіз виконання плану показників руху грошових коштів (Табл. 2.3, Рис. 2.3), кредитної політики та капітальних інвестицій з метою формування джерел фінансування відтворення основних виробничих засобів на підприємствах залізничного транспорту.

Таблиця 2.3

Виконання плану показників руху грошових коштів підприємства АТ
«Укрзалізниця» за 2018-2021 рр., %

Найменування показника	Роки			
	2018	2019	2020	2021

Чистий рух коштів від операційної діяльності	103,92	42,45	54,26	83,88
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	34,33	34,98	21,72	32,00

Джерело: розроблено на основі звітних даних АТ «Укрзалізниця»

Аналізуючи таблицю 2.3 та виконавши розрахунки, відзначається, що чистий рух грошових коштів від операційної діяльності за період 2019-2021 років становить 42-84%, що є негативним. Ці кошти використовуються для фінансування відтворення основних виробничих засобів підприємств. Проблема фінансування операційної діяльності у сфері залізничного транспорту ускладнює спрямування власних ресурсів на капітальні вкладення в інфраструктуру. У 2018 році підприємство перевиконало план на 3,92%.

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності використовується для виявлення потенціалу формування коштів та відображення результатів руху коштів від інвестицій.

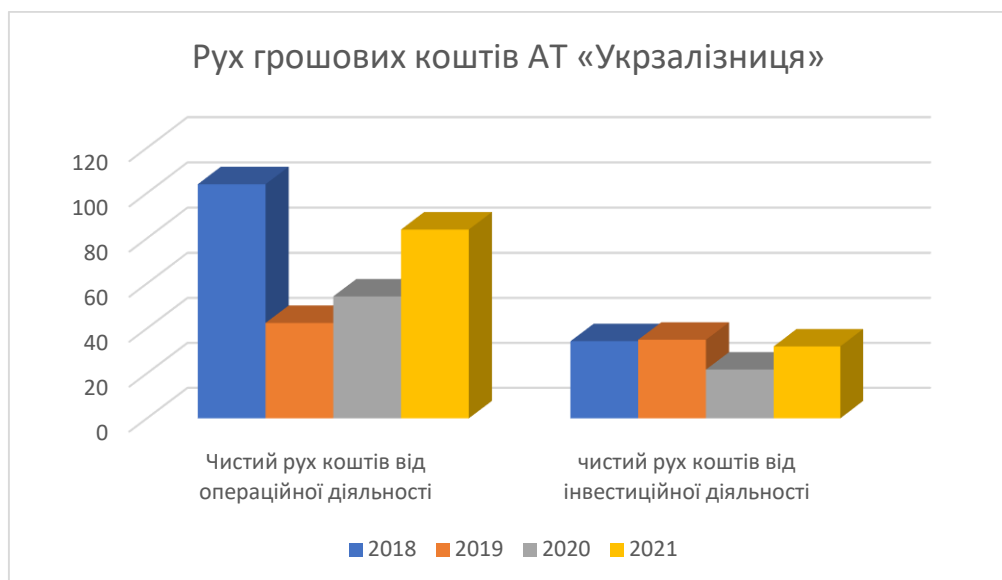

Рис.2.3 Рух грошових коштів АТ «Укрзалізниця»

Джерело: розроблено на основі звітних даних АТ «Укрзалізниця»

Аналіз порівняння фактичного значення з планованим показує невиконання плану протягом 2018-2021 років. Невиконання становило 65-68% у 2018-2019 та

2021 роках і більше 70% у 2020 році. Це негативно впливає на оцінку управління підприємством. Майбутній напрямок полягатиме в пошуку шляхів вирішення цієї проблеми та знаходженні резервів для поліпшення результатів інвестиційної діяльності підприємства.

Таблиця 2.4

Виконання плану показників кредитної політики та капітальних інвестицій підприємства АТ «Укрзалізниця» за 2018-2021 рр., %

Найменування показника	Роки			
	2018	2019	2020	2021
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	93,98	74,19	74,19	72,52
Поточні зобов'язання і забезпечення	113,32	114,24	114,24	103,06
Погашення довгострокової заборгованості	35,77	58,86	67,95	71,73
Погашення короткострокової заборгованості	-	92,28	-	-
Капітальні інвестиції	68,15	67,47	58,62	66,82

Джерело: розроблено на основі звітних даних АТ «Укрзалізниця»

Довгострокові зобов'язання є не поточними зобов'язаннями. За аналізом даних за 2019-2021 роки, виявлено, що невиконання плану становило від 25,81% до 27,48%, а в 2018 році – 6,02%. Це може бути пов'язано з невпевненістю щодо залучення інвестиційних ресурсів з зовнішніх джерел.

Поточні зобов'язання і забезпечення – це зобов'язання, які будуть погашені протягом 12 місяців. У 2018-2019 роках було сплачено більше 100%, а переплата становила від 3,06% до 14,24%. Варто зазначити, що виплати довгострокових і поточних зобов'язань і забезпечень не змінювалися відсотковими ставками.

Погашення довгострокових зобов'язань свідчить про те, що виконання плану становило не більше 72%. Що стосується короткострокових зобов'язань, то за аналізований період у 2019 році було виконано 92,28% від плану. Ці результати є негативними з довгострокової перспективи, і рано чи пізно буде потрібно шукати резерви для погашення.

Капітальні інвестиції використовуються для формування джерел власних та залучених коштів, які є основними ресурсами. Виконання планових капітальних інвестицій у 2018-2021 роках становило 59-68%. Проекти в основному не отримували фінансування з державного бюджету до 2020 року, але у 2021 році виділено 3 359,1 млн. грн., що становить 12,49% від загальних капітальних інвестицій. Загальні капітальні інвестиції фінансуються переважно за рахунок власних коштів (71,52%) і залучених коштів (23,89%). Це свідчить про недостатню підтримку зі сторони держави, що ускладнює широкомасштабне інноваційно-інвестиційне оновлення основних виробничих засобів. Інші країни намагаються не тільки підтримувати, але й розвивати залізничну логістику для отримання прибутку.

Проведений аналіз показав, що у АТ «Укрзалізниця» існує гостра проблема в управлінні фінансовими ресурсами, які будуть спрямовані на інвестиційну діяльність. З часом, це негативно буде впливати як на виручку держави, так і на подальший розвиток підприємств залізничного транспорту України.

АТ «Укрзалізниця» оцінює необхідний обсяг інвестування на оновлення локомотивної тяги в 73 млрд. грн., зокрема 13 млрд. грн. на оновлення парку тепловозів і 60 млрд. грн. – на закупівлю і модернізацію електровозів, повідомляється на сайті компанії.

«Для розвитку залізничних перевезень необхідно суттєво оновити локомотиви і вагони, а також розширити вузькі місця інфраструктури, що потребує значних інвестицій. Оновлення парку тепловозів у наступні роки коштує більше 13 млрд. грн», – зазначено в повідомленні.

За даними компанії, ці кошти потрібні на придбання 40 тепловозів ТЕ33АС (5,2 млрд. грн.), капремонт 60 тепловозів 2ТЕ116 (1,5 млрд. грн.), поточний ремонт локомотивів (2,4 млрд. грн.), а також на відновлення і ремонт маневрових локомотивів (4,4 млрд. грн.).

2.3. Аналіз управління розвитком підприємства на основі вдосконалення інвестиційної діяльності

Українська залізниця знаходиться у складному фінансовому стані, незважаючи на значне зростання чистого прибутку у 2021 році, який збільшився майже в 15 разів. Основні причини цього – жорстке регулювання виробничо-економічної та фінансової діяльності галузі, перекладення фінансового тягара соціальних функцій держави на залізницю без компенсації, відсутність конкуренції при перевезенні основних вантажів. Це обмежує можливості розвитку та поліпшення наданих послуг.

Все це призвело до значного погіршення стану виробничих потужностей галузі і, як наслідок, до зменшення її перевізних можливостей, зокрема тягового рухомого складу, і пропускної здатності залізничної мережі. Ситуація, що склалася, є постійним наслідком порушення процесів простого і розширеного відтворення на залізничному транспорті України (Табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Показники стану і руху основних виробничих засобів залізничного транспорту України за 2014-2021 роки

№ з/п	Показник	Період, рік							
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	Коефіцієнт зносу на початок року	0,98	0,99	0,99	0,99	0,67*	0,6	0,6	0,61
2	Коефіцієнт оновлення	0,002	0,001	0,001	0,013	0,003	0,001	0,002	0,002
3	Коефіцієнт вибуття	0,022	0,012	0,012	0,001	0,001	0,001	0,003	0,004
4	Коефіцієнт приросту	-0,020	-0,011	-0,011	0,012	0,002	0,02	0,02	0,02

Джерело: [25, 26]

Для вирішення цих проблем, включаючи підвищення пропускної здатності, оновлення та модернізацію необоротних активів та ліквідацію відставання від європейських стандартів, оцінки Міністерства інфраструктури України вказують на потребу щороку витратити 20-30 млрд. грн. [35]. Це підкреслює важливість фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в цій галузі.

У такий тяжкий час для залізничної галузі важливого значення набуває отримання державної фінансової підтримки та виконання зобов'язань держави щодо розвитку залізничного транспорту, закріплених у законодавчій та нормативно-правовій базі. Однак, спостерігається посилення податкового навантаження і соціального тягара, пов'язаного з відсутністю необхідного обсягу компенсації державою пільгових пасажирських перевезень, що завдає значного негативного впливу на фінансовий стан залізничної компанії [14].

Голова правління УЗ Іван Юрик зазначив, що: «Україна – практично єдина країна в світі, яка не використовує бюджетні кошти для інвестицій у залізницю. При цьому податкове навантаження на компанію щороку зростає. За минулий рік ми змушені сплатити близько 4 млрд. грн. податку на землю, якого позбавлені майже всі залізниці світу, а також 1,5 млрд. грн. акцизу на паливо. За ці кошти компанія могла б купити 196 нових пасажирських вагонів або 12 приміських електропоїздів у 10-вагонній комплектації».

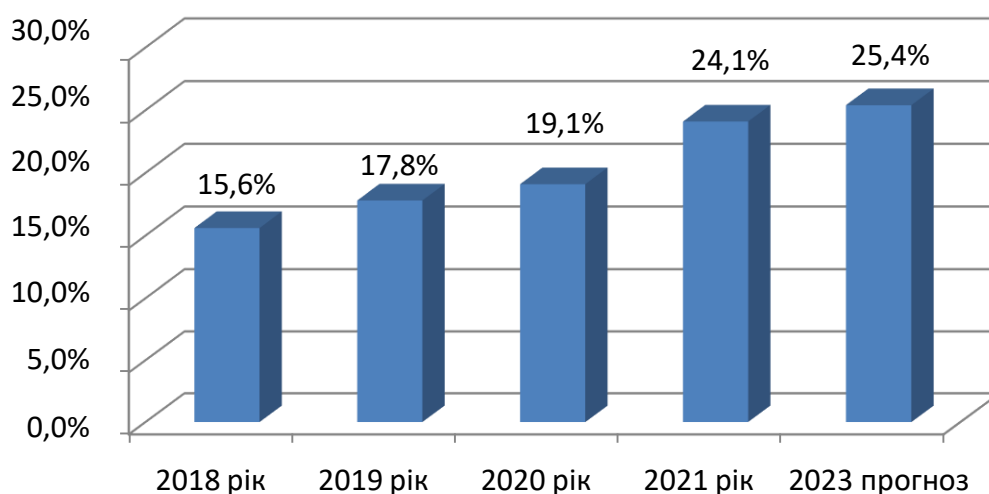

Рис. 2.4 Відсоток загального доходу залізниці, що перераховується до державного та місцевих бюджетів у вигляді податків та зборів

Залишається невирішеним питання щодо компенсації пасажирських перевезень для пільгових категорій населення, які покривають лише 10% вартості перевезень. Наприклад, у 2016 році рівень компенсації державою соціальних перевезень становив 44,3% (борг досяг 174,1 млн. грн.), у 2017 році – 39,7% (242,7 млн. грн.), у 2018 році – 9,2% (242,7 млн. грн.), за 2019 рік – 15,0% (325,0 млн. грн.) [22]. За 2021 рік та перший квартал 2022 року Залізниця не отримала від місцевих органів влади понад півмільярда гривень компенсацій за перевезення пільговиків і у 2021 році отримані лише 20% від загальної суми. З урахуванням того факту, що пасажирські перевезення є досить збитковим видом діяльності (у 2020 році Залізниця заявила про 12,4 млрд. грн. збитку, у 2021 році – 12 млрд. грн.) [20], відсутність державного фінансування, зокрема здійснення компенсаційних виплат, значно впливає на погіршення фінансових показників залізничної галузі. Проте, повноцінна компенсація збитків залишається невизначеною.

Аналіз динаміки фінансових показників діяльності УЗ за 2014-2021 рр. підтверджує той факт, що власні фінансові можливості залізничної компанії досить обмежені (Табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка фінансових показників діяльності УЗ за 2014-2021 рр.

№ з/п	Показник (млрд. грн.)	Період, рік							
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	Дохід від реалізації продукції	52,7	51,1	49,5	60,1	66,6	73,9	83,4	90,4
2	Операційні витрати	47,5	46,1	46,2	54,4	64,7	68,6	79,8	85,5
3	Операційний прибуток	5,3	4,9	3,3	5,8	1,8	5,3	3,5	4,8
4	Прибуток / збиток за звітний період	0,8	0,6	(15,4)	(16,8)	(7,3)	0,1	0,2	2,9

Джерело: [22]

Як вже зазначалося, прибуток у 2021 році, порівняно з попередніми роками, мав значний позитивний скачок, а саме у 15 разів і склав 2,9 млрд. грн. Однак, опираючись на той самий консолідований фінансовий звіт, компанія планувала отримати 4,5 млрд. грн.

Компенсація витрат за пільгові перевезення раніше здійснювалася через цільові субвенції з державного бюджету. Однак, зараз це питання має договірний характер і покладено на місцеві органи влади, які не виконують свої зобов'язання належним чином. Тим не менше, більшість коштів земельного податку, сплачених за користування землею під залізничними коліями та спорудами, потрапляє до місцевих бюджетів.

Попри зазначене, доцільно наголосити, що основним джерелом інвестиційного забезпечення розвитку залізничного транспорту залишаються власні кошти, наприклад, питома вага яких у загальному обсязі фінансування у 2019 році була найбільшою і склала 94,8% (Табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка інвестиційного забезпечення УЗ за 2014-2021 рр.

№ з/п	Показник	Період, рік							
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Обсяг капітальних інвестицій, у тому числі:	13 973,8	5 329,1	3 508,2	4 500,0	6 885,8	10 904,8	16 600	10 421,4
2	Кошти державного бюджету, млн. грн.	336,8	-	-	-	-	-	-	-
3	У % до загального підсумку	2,41	-	-	-	-	-	-	-

4	Власні кошти, млн. грн.	5 660,8	2 648,5	1 743,9	4 200,0	6 209,0	10 337,2	12 773,7	8 543,1
5	У % до загального підсумку	40,51	49,7	49,71	93,05	90,2	94,8	76,95	81,98
6	Залучені кошти, млн. грн.	7 976,2	2 680,5	1 764,3	300,0	676,8	566,85	3 826,3	1 878,2
7	У % до загального підсумку	57,08	50,3	50,29	6,95	9,8	5,2	23,05	18,02

Джерело: [22]

В Україні створено Державний дорожній фонд, який має на меті забезпечити цільове фінансування дорожньої галузі, наслідуючи європейський досвід. Фонд буде наповнюватися через акцизні збори з нафтопродуктів та автотранспорту, ввізне мито на паливо, транспорт та шини, а також штрафи за порушення вагових норм. У 2020 році галузь отримала 33 млрд. грн. через Дорожній фонд, а також було виділено 14 млрд. грн. на ремонт магістралей [19]. Однак, залізничний транспорт не має фінансування з цього фонду. Тому важливим стає створення Національного фонду інвестиційного забезпечення розвитку залізничного транспорту, щоб задовольнити його інвестиційні потреби.

Таким чином, в умовах недостатнього фінансування та бюджетних обмежень для розвитку залізничної галузі, важливо знайти альтернативні джерела інвестицій для великих інфраструктурних проектів. У зв'язку з цим досліджено перспективні можливості залучення позикових коштів.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

3.1 Проблеми інвестиційної діяльності підприємств України

Україна, як країна третього світу, має перспективи для іноземних інвесторів, оскільки світова практика показує, що подібні країни можуть зазнавати прискореного економічного розвитку у довгостроковій перспективі. Проте варто враховувати існуючі проблеми. Україна стикається з проблемами корупції, недовіри до судової системи та несумісності економічної дерегуляції з європейськими стандартами бізнесу [26]. Корупція породжує недовіру до судової системи, що ставить під сумнів інвестиційні проекти в країні. Лідерами у привабленні прямих іноземних інвестицій є країни регіону, де пріоритетом є правова держава, справедливість та мінімізація корупції у правоохоронних органах та судах.

Дерегуляція економіки згідно з європейськими стандартами бізнесу є важливим пріоритетом для України. Впроваджені правила повинні мати механізми моніторингу та виконання для забезпечення прозорості. Незважаючи на існуючі проблеми, Україна стала привабливішою для іноземних і державних інвесторів. Для поліпшення сільськогосподарського сектора, була прийнята Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», спрямована на стимулювання інвестицій у цей сектор. Успішне використання цієї програми допоможе збільшити частку України на зарубіжному ринку соняшникової, пшеничної та іншої сільськогосподарської продукції.

Україна має розвинену ІТ-індустрію і перспективи в галузі криптовалют. Близько 12,7% населення володіють криптовалютою [30], і новий закон №3637 «Про віртуальні активи» надасть їм правовий статус. Легалізація цих активів дозволить компаніям, що працюють з криптовалютами, використовувати банківську систему та привертати іноземні інвестиції. Однак, перед запуском криптовалюти як засобу платежу, слід уважно розглянути вплив наших міжнародних партнерів, зокрема МВФ, США і Китаю. Поки що, головне

завдання полягає в поширенні розуміння про криптовалюту серед населення для підвищення довіри до неї.

До того ж, дотримання нижчеперелічених принципів має вплив на перспективи розвитку інвестиційної діяльності у державі з ринковою економікою:

- Об'єктивна необхідність визнання довго- і середньотермінових циклів інвестиційної активності.
- Взаємодія локальних, галузевих, регіональних і народно-господарських циклів інвестиційної активності.
- Формування ринкових важелів в інвестиційній сфері одночасно з аналогічними процесами в інших галузях народного господарства.
- Логічність і цілісність інвестиційного циклу; спадкоємність у реалізації конкретних заходів.
- Пріоритетність спрямування коштів для реалізації інвестиційного процесу. [29].

Окрім того, перспективою є ріст реального ВВП нашої держави.

Рис. 3.1. Реальний ВВП (В цінах попереднього року)

Загалом за період 2018-2021 років реальний ВВП нашої країни збільшився в 1,42 рази. Щодо інвестиційного напрямку, згідно з даними Мінфіну України, сальдо прямих іноземних інвестицій зросло в 0,66 рази, що є позитивним фактором на довгостроковому напрямку [28].

3.2 Рекомендації щодо перспектив удосконалення інвестиційної діяльності підприємств України

Багато питань, пов'язаних з поліпшенням організаційно-економічного механізму активізації інноваційної діяльності, залишаються нерозв'язаними і потребують теоретичного, методичного та практичного розв'язання. Для розвинутої економіки характерна конкуренція самостійних фірм, що зацікавлені в оновленні продукції та існуванні ринку конкуруючих нововведень. Дослідження допоможуть вирішити такі питання:

Визначення пріоритетів інноваційного розвитку країни.

- Покращення інвестиційного клімату та залучення інвестицій.
- Створення системи прогнозування науково-технічного та інноваційного розвитку.
- Формування нормативно-правової бази для участі в науково-технологічному просторі.
- Перебудова економіки на наукових засадах та розвиток ринку інноваційних продуктів.
- Створення технологічної та інформаційної інфраструктури для науки й інноваційного підприємництва.
- Підвищення рівня освіти та людського розвитку.
- Формування системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з менеджменту інноваційної діяльності.

Головним напрямком розвитку транспортно-дорожнього комплексу є створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів, технічне оновлення транспорту, європейський рівень обслуговування, використання сучасних засобів зв'язку та навігації, розробка нових вітчизняних технологій для будівництва й обслуговування доріг, вдосконалення транспортних послуг та нормативно-правової бази.

Першочерговим завданням є створення ефективної телекомунікаційної системи, використання передових методів обробки та передачі інформації в усіх сферах життєдіяльності і швидка інтеграція України в світовий інформаційний простір. На першому етапі створення системи венчурного фінансування державна участь у формуванні фондів для початкового фінансування інноваційної діяльності та розвиток грантової системи комерціалізації наукових досліджень є особливо важливими.

Освітній рівень національної інноваційної системи повинен відповідати світовим стандартам і нормам. Реформування системи підготовки кадрів на основі європейських стандартів має бути зорієнтоване на сумісність, логічність та конкурентоспроможність, з урахуванням культурних особливостей країни. Враховано впровадження зрозумілих та порівняльних освітніх рівнів, збільшення мобільності викладачів і студентів, підтримку навчання протягом життя, створення привабливих пропозицій європейського освітнього простору для студентів з усього світу.

Важливо створити умови для зміни рівня та якості освітнього потенціалу і кадрового забезпечення країни відповідно до вимог інноваційної економіки. Необхідно розвинути систему підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з менеджменту інноваційної діяльності. Зарубіжний і вітчизняний досвід показує, що оволодіння та використання знань з менеджменту інноваційної діяльності є важливим ресурсом для економічного зростання, конкурентоспроможності та розвитку підприємництва. Розвинуті країни вкладають значні кошти у підготовку менеджерів, особливо в сфері інновацій, оскільки це вважається найефективнішою формою інвестицій. Розвиток інноваційної сфери сприяє створенню робочих місць і вирішенню проблем безробіття.

Сьогодні вимагає принципово нового бачення програми створення інформаційної інфраструктури нашого суспільства. Основними її елементами мають стати розгалужені ринки інформації і знань, здатні впливати на виробництво так само, як ринки природних ресурсів, праці й капіталу.

Актуальним завданням є кваліфікований аудит витрачання державних коштів. Для прискорення інноваційного розвитку високотехнологічних галузей важливо використовувати інноваційні фонди, які фінансуються з бюджетних інвестицій, позабюджетних та приватних внесків. Ці фонди на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях мають стимулювати залучення коштів промисловості та приватного сектору для фінансування інноваційних проектів. Також потрібно залучати пенсійні та страхові фонди до фінансування інновацій через венчурні структури, як це роблять у розвинених країнах.

Організаційні заходи. Прямою підтримкою високотехнологічних галузей виробництва має стати розвиток інфраструктури інноваційної діяльності. Це включає створення сучасної системи науково-технічної інформації, яка забезпечує доступ до нових досягнень науки і технологій, патентної інформації та використання сучасних інформаційних технологій для оптимізації діяльності підприємств. Також потрібно створити національний реєстр електронних інформаційних ресурсів.

Нормативно-правові заходи. Досвід розвинених країн свідчить, що інноваційна діяльність сприяє конкурентоспроможності держави тому, коли законодавчо врегульовані такі питання:

- пільгове оподаткування коштів виробничих підприємств, спрямованих на освоєння високих технологій, а також витрат на наукові дослідження і розроблення;
- запровадження пільгового режиму амортизаційних відрахувань та інвестиційного кредиту – зменшення податку на прибуток на певну частину загальної вартості інвестицій в устаткування (особливо на стадії модернізації підприємства);
- пільгове оподаткування інноваційних підприємств на початкових стадіях освоєння ними нових технологій і організації випуску нової продукції;
- запровадження державного страхування кредитів приватних банків, наданих для виконання інноваційних проектів;

- державна підтримка венчурного підприємництва;
- фінансова участь України в європейських науково-технологічних програмах.

Для підвищення рівня менеджменту інноваційною діяльністю доцільне постійне здійснення:

- маркетингу інноваційних продуктів;
- інноваційного менеджменту;
- заходів щодо створення, використання і захисту інтелектуальної власності;
- управління інноваційними проектами, програмами;
- інвестування інноваційних проектів, програм;
- комерціалізації результатів науково-технічних розробок.

Для активізації міжнародного співробітництва в інноваційній сфері необхідно:

- Використовувати світовий досвід комерціалізації нововведень від досліджень до продажу.
- Підтримувати просування української інноваційної продукції на світових ринках та використовувати передові закордонні технології.
- Залучати іноземні інвестиції для розвитку високотехнологічних галузей та вдосконалення вітчизняної інноваційної системи.
- Формувати спільні структури з закордонними фірмами та підтримувати створення філій українських компаній за кордоном.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що активна державна позиція щодо вирішення існуючих проблем інвестиційної діяльності дасть можливість з максимальною ефективністю реалізувати Україні свій потенціал в інвестиційній сфері, що потім буде сприяти її економічному розвитку. До того ж, повинен підтримуватися сприятливий інвестиційний клімат для українських інвесторів.

ВИСНОВКИ

Для дослідження інвестиційної діяльності АТ «Укрзалізниця» були залучені матеріали консолідованого фінансового плану та щорічної звітності. Виходячи з отриманих даних, проведеного дослідження, можна зробити висновок, що АТ «Укрзалізниця» має як довгострокові, так і короткострокові джерела фінансування. Більша частина припадає на довгострокові, а саме на LPN 2024/2026 та ПАТ «Промінвестбанк». Це може свідчити про:

1. Зацікавленість іноземних інвестицій.
2. Погане ставлення до зобов'язань юридичних осіб.

В даній ситуації є два аспекти. З одного боку, залучення іноземних інвесторів підвищить рейтинг впізнаваності в європейських країнах, що в майбутньому, при подальшому успішному розвитку компанії, призведе до збільшення коштів іноземних вкладників. З іншого боку, небаянне відношення до вітчизняних юридичних осіб, яке полягає у виплаті зобов'язань, буде провокувати зменшення довіри вітчизняних інвесторів до даної компанії, що в подальшому може поставити під сумнів іноземних інвесторів.

Потрібно зазначити, що АТ «Укрзалізниця» також з підвищеною увагою ставиться до ЄБРР: з кожним роком виплачує більшу частку заборгованості та залучає кошти для підтримки ліквідності підприємства.

Завдяки проекту «Велике будівництво» було виділено державні кошти, які були спрямовані на будівництво, модернізацію інфраструктури та оновлення рухомого складу. Також, АТ «Укрзалізниця» в планах з повернення залучених коштів завжди планує та виплачує заборгованості ДП.

Стосовно дослідження ефективності інвестиційної діяльності АТ «Укрзалізниця» було виявлено високий відсоток недовиконання плану чистого руху коштів від інвестиційної діяльності. Відповідно до даних чисел, негативно оцінюється якість управління підприємством. В майбутньому, це буде відігравати вагомий роль при фундаментальному аналізі підприємства, що буде супроводжувати недостатню привабливість інвестиційних коштів. Окрім цього,

у майбутньому потрібно буде шукати шляхи для вирішення даної проблеми та резерви для покращення результатів інвестиційної діяльності підприємства.

Аналіз кредитної політики АТ «Укрзалізниця» показав, що підприємство приділяє більше уваги на погашення поточних зобов'язань і забезпечень. Однак, невиконання плану щодо погашення довгострокових зобов'язань і забезпечень буде негативно впливати на залучення інвестиційних коштів зовнішніх джерел.

Також підприємству потрібно буде шукати резерви для погашення довгострокових та короткострокових кредитів, оскільки невиконання щорічного плану супроводжує накопичення заборгованості, що в кінцевому випадку призведе до дефолту.

Аналіз капітальних інвестицій показав, що за рахунок власних коштів в середньому фінансується 71,52% капітальних інвестицій, а за рахунок залучених коштів – 23,89%. Держава виділяла кошти лише в 2021 році, а в минулих роках – ні. Це негативно впливає на імідж нашої держави, оскільки у більшості розвинених країн намагаються підтримувати та розвивати залізничну логістику шляхом виділення коштів на проведення широкомасштабного інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів.

Як результат, підприємства повинні підтримуватися не лише залученнями інвестиційних коштів юридичних осіб, а й державою також. Держава повинна стимулювати підприємства різних напрямків завдяки фінансуванню: від сільськогосподарських до залізничних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Один автор

1. Базавлук А.В. Можливі джерела фінансування капітальних інвестицій у залізничний транспорт України / А.В. Базавлук // Економіка і регіон. – 2011. – № 4 (31). – С. 119-125.
2. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент. – Київ, 2015. – 448 с.;
3. Вахрина П.И. Інвестиції. – М.: «Дашков и К», 384 с.;
4. Єсипов В.Е. Економічна оцінка інвестицій. – Спб.: Вектор, 2016. – 288 с.
5. Краус Н.М. Інвестиційний менеджмент: навчально-методичний посібник – Полтава: Астроя, 2016. – 176 с.
6. Мойсеєнко І. П. Інвестування: навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. – К : Знання, 2006. – 490 с
7. Череп А.В. Інвестознавство: навч. пос. для студ. ВНЗ / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2016. – 396 с

Тези доповідей, матеріали конференцій

8. Ярмоліцька О.В. Економічні засади інноваційно-інвестиційного відтворення основних виробничих засобів підприємств залізничного транспорту – Київ, 2016. - 237 с

Статті з продовжувачих та періодичних видань

9. Андреева В.О. Організаційно-економічні підходи до фінансування інвестиційних програм на залізничному транспорті / В.О. Андреева / Вісник Чернігівського державного технологічного університету. / Серія «Економічні науки». – 2013. – № 4 (70). – С. 340-344.
10. Баєва О.І. Інструменти залучення інвестиційних ресурсів / 2015 – № 11(1). – С. 5-7
11. Балабанов І.Т. «Основи фінансового менеджменту. Як управляти капіталом?» – М.: Фінанси та Статистика, 2019. – 223 с

12. Богомоллова Н.І. Підходи до фінансування інвестиційної діяльності залізниць / Н.І. Богомоллова, Я. Дегтярьова / Збірник наукових праць ДЕТУТ. – 2012. – Вип. 19. – С. 154-160.
13. Гурнак В.М. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємств залізничного транспорту / В.М. Гурнак, Г.П. Савіцька, Я.Я. Лікаренко / Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2015. – № 3.
14. Дацій Н. В. Роль держави у підвищенні інвестиційної привабливості галузей національної економіки / Н. В. Дацій / Економіка та держава. – №8. – С. 103-105
15. Конащук В.Л., Ковальова В.Ю. Формування інвестиційної стратегії промислового підприємства / В.Л. Конащук, В.Ю. Ковальова / Економічний вісник ЗДІА – №3.
16. Нікіфорук О.І. Перспективи фінансування транспортних проектів у рамках міжнародної фінансової допомоги

Інтернет-ресурси

17. Аналітичні довідки щодо виконання показників фінансового плану ПАТ «Укрзалізниця» за 2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uz.gov.ua/about/investors/financial_statements
18. Дейтс, Р. «Укрзалізниця» проти іноземних інвесторів. Як неналежне корпоративне управління в державних підприємствах призводить до відтоку іноземних інвестицій / Сайт Економічна правда // [Електронний документ] Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/19/674026/>
19. Залізничний інформаційний портал / Як Укрзалізниця розвиває конкурентне середовище на ринку перевезень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://info.uz.ua/articles/yak-ukrzhaliznitsya-rozvivayekonkurentne-seredovishche-narinku-pervezen>

20. Інтегрований звіт ПАТ «Укрзалізняця» за 2021 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pbcc.com.ua/download/uz2017.pdf>
21. Консолідована фінансова звітність ПАТ «Укрзалізняця» за 2016-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.gov.ua/files/file/about/investors/>
22. Консолідована фінансова звітність ПАТ «Укрзалізняця», складена за МСФЗ за 2020 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.uz.gov.ua/files/file/about/investors/UZ_2015%20FS_UKR_v20_final.pdf
23. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
24. Пояснювальна записка до консолідованого фінансового плану ПАТ «Укрзалізняця» за 2022 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uz.gov.ua/about/investors/financial_statements/
25. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
26. Режим доступу: <http://ojs.dsum.edu.ua/index.php/manager/article/view/244/239>
27. Режим доступу: https://economics.net.ua/files/science/form_ek_rozv/2015/16.pdf
28. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2021/>
29. Режим доступу: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/19528/
30. Режим доступу: <https://ubn.news/crypto-ownership-in-ukraine-is-a-higher-investment-in-this-currency-in-the-us/>
31. Режим доступу: https://www.uz.gov.ua/about/investors/financial_statements/
32. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
33. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Укрзалізняця

34. Соболевський А. Ключові інвестиційні проекти ПАТ «Укрзалізниця» / А. Соболевський // Український інфраструктурний форум. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://a7conf.com/ru/upcoming-eventsru/ukrainian-infrastructure-forum-18>.
35. Стратегія АТ «Укрзалізниця» на 2019–2023 роки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.uz.gov.ua/files/file/about/documents/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-5-Турографу%20\(%D1%83%D0%BA%D1%80\).pdf](https://www.uz.gov.ua/files/file/about/documents/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-5-Турографу%20(%D1%83%D0%BA%D1%80).pdf)
36. Стратегія АТ «Укрзалізниця» на 2019-2023 роки [Електронний документ] Режим доступу: [https://www.uz.gov.ua/files/file/about/documents/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-5-Турографу%20\(%D1%83%D0%BA%D1%80\).pdf](https://www.uz.gov.ua/files/file/about/documents/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-5-Турографу%20(%D1%83%D0%BA%D1%80).pdf)
37. Удосконалення механізмів реформування та розвитку залізничного транспорту в контексті реалізації структурних реформ в галузі: аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1662/>
38. Фінансова звітність компанії за 2021 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.uz.gov.ua/files/file/UZ%202017%20UA%20\(fin\).pdf](https://www.uz.gov.ua/files/file/UZ%202017%20UA%20(fin).pdf).